

УДК 332.025

Оксана Новицька

Oksana Novitska

**ІНСТРУМЕНТИ СТИМУЛЮВАННЯ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ
В КОНТЕКСТІ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ****TOOLS FOR THE PROMOTION OF SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES
IN THE CONTEXT OF REGIONAL DEVELOPMENT**

У статті розглянуто політику стимулювання підприємств малого та середнього бізнесу та запропоновано інструменти їх стимулювання, а також вплив окремих інструментів на діяльність підприємництва.

Ключові слова: інструменти, вплив, стимулювання, результат, покращення.

Малий та середній бізнес (МСБ) є основою сучасних розвинених держав, тому його підтримка та розвиток є ключовими пріоритетами економічного розвитку успішних країн світу. Його важливість обумовлена значним внеском у ВВП та зайнятість населення, високою інноваційною активністю, стійкістю до кризових явищ в економіці та здатністю оперативно адаптуватися до нових економічних умов. Істотне значення малого та середнього бізнесу для соціально-економічного розвитку держави свідчить, що існуючі проблеми в цьому секторі необхідно оперативно вирішувати шляхом створення необхідних умов для цілеспрямованого стимулювання МСБ в регіональному ринковому просторі.

Формування регіонального економічного розвитку вимагає становлення малого та середнього бізнесу як повноцінного суб'єкта ринку та зміцнення його позицій в умовах конкурентного середовища. Потреба у створенні ефективної системи фінансової підтримки МСБ, вдосконалення податкової системи, інформаційного, кадрового та інноваційного потенціалу, що регулює підприємницьку діяльність, обумовлено роллю цього сектора економіки у забезпеченні соціально-економічного розвитку країни.

Тенденція скорочення обсягу ВВП в Україні в останні роки обумовлена незначною увагою, що приділяється державою малому та середньому бізнесу, недооцінкою його ролі та значимості, а також браком інформації про найкращі світові практики використання інструментів підтримки та стимулювання МСБ. Тому проблема розвитку МСБ та підприємницької активності залишається однією з найактуальніших як в економічному, так і в соціальному вимірах.

Метою роботи є висвітлення інструментів стимулювання малого та середнього бізнесу регіонального ринкового середовища в умовах кризових явищ.

Проблемам підвищення ефективності стимулювання розвитку малих і середніх підприємств в економічній науці присвячені праці А. О. Блінова, З. С. Варналія, В. Г. Герасимчука, В. П. Грузінова, С. Ф. Покропивного та багатьох інших. Проте невирішеною залишається низка методологічних питань щодо особливостей підвищення ефективності стимулювання розвитку малих та середніх підприємств у реальному секторі в умовах загострення кризових явищ.

Роль малого бізнесу в економіці розвинених країн сьогодні є не просто важливою, а домінуючою. Про це свідчать європейські міжнародні організації та об'єднання МСБ. Зокрема, в Європейській хартії малих підприємств (The European Charter for Small Enterprises), відзначається, що «розвиток інноваційної моделі економіки в Європі можливий лише за умови, якщо малий бізнес буде висунутий на перше місце в порядку денному» [1].

Тому, щоб МСБ в Україні став первинною ланкою економічного розвитку регіонів країни, необхідні заходи із стимулювання підприємств до більш ефективної та результативної праці. Тобто стимули породжують активний інтерес та зацікавленість підприємців у прибутковій діяльності власного бізнесу.

В. Сизоненко стверджував, що «стимули – це реакція соціально-економічного середовища підприємницької діяльності на поведінку конкретного підприємця. А стимулювання – це сукупність форм, методів і засобів залучення людей до підприємницької діяльності, зростання їхньої трудової активності» [2, с. 130].

Процес стимулювання у сфері МСБ повинен мати постійний характер та активізувати усі ланки бізнесу, сприяючи його цілеспрямованому розвитку в регіональному ринковому просторі.

«Зростання на місцевому рівні є найбільш складним об'єктом державної регіональної політики, що потребує врахування особливостей галузевої та територіальної структури місцевого господарства, визначення специфіки місцевих умов нагромадження капіталу, особливостей функціонування місцевого ринку праці, зайнятості та кадрового забезпечення» [3].

На думку автора, розвиток малого та середнього бізнесу передбачає процес позитивних зрушень, які відбуваються під впливом внутрішніх та зовнішніх факторів шляхом пристосування підприємства до вимог зовнішнього середовища та проведення планомірних внутрішніх змін як на державному, так і на регіональному рівні. За допомогою цих змін значно покращуються якісні характеристики, виникають нові форми більш ефективної діяльності суб'єктів МСБ та покращуються їх властивості в цілому.

Для розвитку МСБ, підвищення конкурентоспроможності необхідно проводити політику стимулювання їх діяльності. Для цих цілей пропонується:

- здійснення кооперації малих і середніх підприємств з великими для організації та стимулювання інноваційного виробництва продукції за державної підтримки таких програм;
- оптимізація розміщення малих і середніх підприємств споживчого ринку товарів і послуг з урахуванням потреб регіонів, чим досягається соціальна значимість бізнесу.

Перелік засобів стимулювання розвитку малих і середніх підприємств не має вичерпного характеру, оскільки ці засоби не виключають усього різноманіття інструментів впливу на їх розвиток. Сформувавши єдиний механізм стимулювання їх розвитку досить важко, тому що кожний механізм вирішує певні проблеми малих і середніх підприємств. З одного боку, пряме стимулювання малих і середніх підприємств сприяє їх розвитку, а з другого, – цей варіант знижує стимули до розвитку, прояви ініціативи й самостійності, на відміну від непрямой підтримки, що зміцнює їх економічну волю і є більш сприятливим в умовах ринкової економіки [4].

Заходи щодо стимулювання розвитку малих і середніх підприємств повинні спрямовуватися на пом'якшення або усунення об'єктивних ринкових перешкод, які знижують їхню життєздатність, отримання очікуваних результатів праці та досягнення цілей, прибутку, інвестицій, мінімізації ризику тощо. Реалізація зазначених цілей стимулювання їх розвитку повинна забезпечуватися як на зовнішньому, так і на внутрішньому рівнях. Зовнішнє середовище підприємства постійно змінюється, тому найважливішим завдання підприємства є забезпечення адаптації до його змін [5].

Підвищення ефективності стимулювання розвитку малих і середніх підприємств вимагає системного підходу до вирішення цієї проблеми в контексті управління стимулюванням розвитку малих і середніх підприємств як на зовнішньому, так і на внутрішньому рівнях. Розглянемо окремі інструменти стимулювання розвитку малих і середніх підприємств у зовнішньому та внутрішньому середовищі в системі регіонального ринкового простору (рис. 1).

Для підвищення ефективності стимулювання малих і середніх підприємств необхідна активізація їхніх внутрішніх можливостей. У внутрішньому середовищі створюються методи стимулювання МСБ, для їх реалізації формуються цілі підприємства та способи їх досягнення. Важливими складовими механізму стимулювання розвитку малих і середніх підприємств на внутрішньому рівні мають бути зміни в організаційній структурі підприємства, впровадження підприємством інноваційних технологій та створення політики розвитку підприємства, формування інтелектуального капіталу.

Інтелектуальний капітал виконує дуже важливу функцію у процесі стимулювання МСБ – він істотно прискорює приріст маси прибутку за рахунок формування й реалізації необхідних підприємству систем знань, речей і відносин, які, у свою чергу, забезпечують його господарську високоєфективну діяльність. У США частка інтелектуального капіталу у вартості активів досягає 86 %, а фінансового й матеріального – 14 %. У нашій країні цей показник становить менше 1 %. Наприклад, у компанії «Кока-Кола» цей показник дорівнює 94 % [6]. Тому для успішної реалізації політики розвитку підприємства необхідне створення ефективної системи розвитку персоналу, своєчасне й ефективне проведення навчання та підвищення кваліфікації працівників. Також потрібно будувати спеціальні мотиваційні механізми працівників за успішне навчання та залучати їх до творчої діяльності.

Висока активність та динамічність зовнішнього середовища потребує швидкого реагування підприємства на постійні його зміни. Важливою складовою його внутрішнього розвитку є зміна організаційної структури підприємства, яка дозволить йому не тільки адаптуватися до змін, що відбуваються у навколишньому середовищі, але й створювати нові можливості для розвитку.

Крім того, вона здатна ефективно використовувати персонал та обладнання, від чого залежить швидкість збуту продукції та прийняття гнучких управлінських рішень.

Рис. 1. Інструменти стимулювання розвитку підприємств малого та середнього бізнесу

Інновації є головним механізмом втілення технологічних нововведень, які забезпечують розвиток підприємства. Збільшення обороту й зростання виробництва на малих і середніх підприємствах залежать саме від інновацій. Впровадження новітніх технологій стає ключовим стратегічним параметром розвитку будь-якого регіону й економіки в цілому. За рахунок їх впровадження підприємство може підвищити свою ефективність і конкурентоспроможність, впровадження інновацій сприяє одержанню більш високого прибутку. В рамках створення ефективних методів розвитку та стимулювання МСБ необхідно розвивати такі організації, як кластери, технопарки, бізнес-інкубатори, орієнтовані на створення сприятливих умов для розширення кількості підприємств, збільшення кількості зайнятих, а також збільшення загального обсягу ВВП.

Більшість країн світу, вбачаючи в них найбільший потенціал розвитку, намагаються створити максимально вигідні умови та надають значний пакет фіскальної підтримки. У розвинених країнах для інноваційної діяльності малих та середніх підприємств створені не просто сприятливі умови, а більш вигідні, ніж для великих компаній, що виражається у розмірі ставок інноваційного податкового кредиту. Наприклад, у Франції для представників малого бізнесу, що провадять інноваційну діяльність, надається дослідницький податковий кредит зі ставкою 50 % у рік на здійснення проекту і 40 % у другий рік. Держава, застосовуючи інноваційний податковий кредит, фактично інвестує в інноваційний розвиток економіки.

Отже, правильно сформована організаційна структура, інтелектуальний капітал, який здатен до саморозвитку, швидкої перекваліфікації і творчого мислення, у сукупності створюють та розробляють інноваційні продукти, тим самим підвищуючи рівень розвитку внутрішнього середовища МСБ.

У зовнішньому середовищі, здатному до швидких непередбачуваних змін, необхідні інструменти, які стимулюватимуть діяльність МСБ навіть у складних та ризикових умовах. Одним із найголовніших таких показників є фінансово-кредитне стимулювання МСБ.

У Концепції Загальнодержавної програми розвитку малого та середнього підприємництва (МСП) на 2014 – 2024 роки зазначено, що сучасний стан МСБ в Україні має такі недоліки:

- нерівномірність концентрації суб'єктів МСБ за регіонами. Найбільша кількість зазначених суб'єктів спостерігається у м. Київ, Донецькій, Дніпропетровській, Харківській, Одеській, Київській та Львівській областях;

- нерегулярність розподілу за видами економічної діяльності. Зокрема, у сфері торгівлі та послуг питома вага суб'єктів малого підприємництва становить 64,7 % їх загальної кількості, у сфері промисловості – 13 %, сільського господарства – 13,1 %, будівництва – 9,2 %. Наявні недоліки свідчать про необхідність активізації державної підтримки розвитку МСБ з урахуванням галузевих та регіональних особливостей [7].

З огляду на такі недоліки, необхідно визначити можливість активізації існуючих варіантів і пов'язані з ними першочергові заходи фінансування розвитку МСБ на державному та регіональному рівнях. Такими заходами є: надання пільгових та безпроцентних кредитів з метою покращення фінансового стану підприємства та уникнення настання банкрутства; організація державних замовлень; надання субсидій; співфінансування проектів, що реалізуються малими та середніми підприємствами; страхування комерційних і фінансових ризиків; підтримка створення кредитних спілок для фінансування потреб малого бізнесу; надання франчайзингових послуг; часткова компенсація відсоткових ставок за кредитами.

Загалом на рівні державного стимулювання розвитку МСБ на регіональному рівні досягаються не лише цілі фінансового стимулювання підприємств, а й інших важливих сфер впливу на соціально-економічний розвиток, таких як:

- створення нових робочих місць, що сприятиме зменшенню соціальної напруженості та досягненню соціальної стабільності у суспільстві;

- підвищення рівня доходів (а отже, зростання показників добробуту населення та його платоспроможності);

- формування на місцевих ринках конкурентного середовища щодо пропозиції товарів та послуг, підвищення їх якості;

- поживлення економічної активності в регіонах;

- збільшення надходження капіталу до регіональної (та національної) економіки;

- впровадження інноваційних та енергозберігаючих технологій, розвиток «зеленої економіки», покращення екологічної ситуації на місцях;

- збільшення надходжень до державного та місцевих бюджетів;

- уповільнення обсягів трудової міграції активної частини працездатного населення за кордон;

- збільшення у суспільстві прошарку середнього класу [8].

У країнах ЄС важливу роль відіграє пряма фінансова підтримка МСП, найбільша частка якої надається у вигляді цільової фінансової допомоги (гранти, субсидії). Одним з найбільш важливих напрямів регулювання та надання сприяння розвитку МСП є державне фінансування. Воно може здійснюватися як у вигляді прямого субсидування на основі бюджетного фінансування фондів, так і шляхом створення змішаних форм підтримки, надання гарантій з повернення кредитів, видачі їх під пільгові відсотки, участі у капіталі малих і середніх фірм.

У схваленій Європейським парламентом Багаторічній програмі фінансового розвитку Європейського Союзу на період 2014 – 2020 років зазначається, що ключовим напрямом стане підтримка малих і середніх підприємств, які становлять близько 99 % загальної кількості європейських фірм і створюють близько третини робочих місць у приватному секторі. Обсяг фінансування різних програм надання допомоги малому і середньому бізнесу через Європейський фонд регіонального розвитку подвоїться з 2014 по 2020 рр. – з 70 до 140 млрд. євро [9].

Однією з принципів відмінностей національного рівня розвитку МСБ від європейського є недостатній рівень наукової та інноваційної активності цього сектора, фінансово-кредитна «неспроможність» і відсутність стимулу до відкриття та необхідного захисту ризикованої підприємницької діяльності. У нашій країні головним джерелом підтримки сфери науки все ще є держава. Тому механізми реалізації державного регулювання МСБ повинні будуватися на принципах якісного та безперервного стимулювання підприємств малого та середнього бізнесу.

Держава як основний впливовий сегмент і сполучна ланка МСБ та ринкового середовища має формувати пріоритети підтримки та стимулювати розвиток таких підприємств шляхом використання методів довгострокового планування та прогнозування їх діяльності. Таким чином, будуть оцінюватися перспективи розвитку бізнесу, можливий попит та пропозиція на ринку, попереджено можливе настання банкрутства підприємств МСБ. Достатньо ефективним напрямом у вирішенні зазначених завдань є метод Форсайт, який в українській економіці ще не застосовувався повною мірою, але потреба в ньому вже стала нагальною. Специфіка методів Форсайт може бути визначена як розробка стратегії розвитку бізнесу та вирішення багатьох конфліктів бізнес-середовища, у вирішенні яких державна спрямованість має визначальну роль [10].

Податкове стимулювання відіграє важливу роль у стимулюванні підприємств МСБ, а також мотивації щодо відкриття бізнесу. На відміну від країн ЄС, Україна, де підтримку МСБ також проголошено одним із важливих пріоритетів економічної політики, зробила значно менший прогрес у розбудові системи податкового стимулювання МСБ. Запровадження спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності розглядається як значне досягнення, хоча в більшості країн ЄС воно є лише механізмом подолання порушення нейтральності податкової системи. В зв'язку з цим видається необхідним доповнити систему податкової політики МСБ ефективними інструментами, які сприятимуть активізації цього сектора та наближенню умов діяльності до європейських стандартів. Ключовими заходами в контексті удосконалення податкових інструментів підтримки малого підприємництва в Україні повинні стати:

- знижена загальна ставка податку на прибуток (в Канаді податкова ставка для суб'єктів МСБ, дохід яких не перевищує 500 тис. дол., становить 11 %, у той час як для інших – 15 %);
- податкові канікули, які дозволяють акумулювати фінансові ресурси завдяки звільненню на певний період (кілька років) від сплати податку на прибуток;
- податковий кредит на умовах строковості та повернення (у Польщі МСБ має право не сплачувати податок на прибуток протягом року за умови повернення його протягом п'яти років без відсотків);
- спеціальні податкові пільги – на оплату глобальної мережі Інтернет, придбання касових апаратів, можливість переносити збитки на наступні податкові періоди та ін.

Інвестиційне стимулювання пропонується здійснювати за такими напрямками: створення спеціальних резервів, які розширюють можливості їх самофінансування (в Угорщині такі резерви дозволяють акумулювати частину прибутку без оподаткування та використати її протягом чотирьох років на інвестиційні цілі); знижена ставка податку на прибуток, що використовується для цілей реінвестування (такий інструмент активно використовується в Австрії); інвестиційний податковий кредит, який зменшує обсяг нарахованого податку на певний відсоток вартості придбання нової технології чи обладнання (широко застосовується у Грузії); одноразова амортизація, яка надає право повністю списати на витрати придбані необоротні засоби виробництва.

Інструментом удосконалення нормативно-правового стимулювання розвитку МСБ повинне бути спрощення довгострокових і дорогих дозвільних процедур, що регулюють діяльність цих суб'єктів. А саме, необхідно викреслити участь незаконних «посередників» із основних етапів відкриття бізнесу з метою вирішення питань отримання необхідних документів започаткування бізнесу мобільно та раціонально. Проблема тривалого процесу відкриття МСБ змушує підприємців знаходити шляхи скорішого оформлення документів незаконним шляхом, тобто корупційним. Тому для зменшення антизаконних дій та полегшення процедури відкриття МСБ пропонується офіційно визначати процес скорішого оформлення бізнесу, але на платній основі, внаслідок чого суб'єкти МСБ діятимуть правочинно та сприятимуть поповненню бюджету країни. Також запропоновано запровадити систему спрощених режимів формування звітності.

Дієвим елементом інфраструктури підтримки малих і середніх підприємств має бути створення розгалуженої системи інститутів, що забезпечують потреби малих і середніх підприємств у ресурсах, створення мережі бізнес-інкубаторів та кластерів. Інфраструктурне забезпечення передбачається у формуванні загальнонаціональної інформаційної мережі спеціальних інститутів, аудиторських, консалтингових фірм, які могли б виступати джерелом достовірної інформації про інвестиційні можливості підприємств, галузей та регіонів, інвестиційні перспективи, умови діяльності іноземних капіталів на території України, становище на ринках тощо.

Інформаційне забезпечення МСБ повинне відбуватися шляхом створення регіональних консультативних центрів, які відкривають доступ до різних видів інформації (комерційної, науково-довідкової і т.д.), створення широкої мережі консультативних пунктів з різних напрямів діяльності малих підприємств, інкубаторських центрів розвитку малого та середнього бізнесу.

Система зовнішнього середовища у сукупності формує необхідні складові стимулювання МСБ і створює якісну та багатоаспектну його підтримку.

Важливим стимулом МСБ також є конкуренція. Вона змушує його суб'єктів постійно шукати прогресивніші способи організації виробничої діяльності в регіонах країни, можливості втілення нової техніки та новітніх технологій, вишукувати альтернативні варіанти використання ресурсів тощо. Бажання одержати вигоду штовхає підприємців до виробництва продукції, що найкраще задовольняє суспільні потреби та має найбільший попит. Тому подолання монополізму та розвиток чесної конкуренції серед суб'єктів МСБ формує ефективні ринкові відносини та стимулює підприємців до постійного зростання та удосконалення своєї діяльності. Процедура стимулювання МСБ повинна бути спрямована на реалізацію стратегії випереджувального розвитку, яка має забезпечити щорічні темпи підвищення ВВП, збільшення конкурентоспроможності малого та середнього бізнесу через регулювання їхнього якісного зростання, підтримку інноваційних перспектив піднесення бізнесу і науково-технічного прогресу.

Отже, планомірний організаційний розвиток підприємства, впровадження ним інноваційних технологій повинні здійснюватися на підставі політики стимулювання підприємства, що передбачає наявність сукупності цілей, принципів, правил, завдань, реалізація яких дозволить підприємству досягти бажаного результату, спираючись на кредитну політику підприємства та самофінансування. Розвиток малого та середнього бізнесу в регіоні є основою зростання добробуту населення, збільшення прощарку його середнього класу та формуванню соціального капіталу. Тому розвиток малого та середнього підприємництва має сприяти створенню позитивного іміджу України, забезпеченню ефективної ринкової економіки з метою її інтеграції в європейську та світову економічні системи.

Список використаної літератури

1. The European charter for small enterprises, approved by EU leaders at the Feira European Council on 19–20 June 2000 [Internet]. – Available from: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/files/charter/docs/charter_pl.pdf.
2. Сизоненко В. О. Формування і розвиток національної системи підприємництва: теоретико-методологічні аспекти і механізми реалізації : [монографія]. – К. : Видавничо-поліграф. центр «Київський університет», 2004. – 229 с.
3. Стимулювання економічного зростання на місцевому рівні / [С. О. Біла, О. В. Шевченко, М. О. Кушнір, В. І. Жук та ін.]. – К. : НІСД, 2013. – 54 с.
4. Куклінова Т. В. Розвиток малих та середніх підприємств: проблеми аналізу та ефективності / Т. В. Куклінова // Вісник Хмельницького національного університету. – 2007. – № 4, т.1 (94) – С. 193–196.
5. Куклінова Т. В. Ефективність діяльності та стимулювання розвитку малих та середніх підприємств : [монографія] / Т. В. Куклінова // Ефективність реструктурованих господарських систем: проблеми і фактори підвищення ; [за заг. ред. В. І. Осипова]. – Одеса : Атлант, 2008. – 297 с.
6. Куклінова Т. В. Особливості фінансово-кредитної підтримки малих та середніх підприємств в умовах кризи // Т. В. Куклінова // Освіта та наука в умовах глобальних викликів : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. – Сімферополь-Судак, 2010. – С. 178–181.
7. Про схвалення Концепції Загальнодержавної програми розвитку малого і середнього підприємництва на 2014 – 2024 роки : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 28.08.2013 № 641-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/641-2013-p>
8. Жук В. І. Щодо ефективності підтримки та перспектив розвитку малого підприємництва у регіонах [Електронний ресурс] / В. І. Жук, О. А. Баталов // Аналітична записка. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/903/>
9. Multiannual financial framework [Internet]. – Available from: http://ec.europa.eu/budget/mff/figures/index_en.cfm
10. Финагина О. В. Особенности формирования методологии Форсайт и ее использование в государственном и региональном управлении / О. В. Финагина, Н. В. Прямухина // The Scientific Association of Economists and Lawyers «Fundacio»: Zagreb's International Conference on Law and Social Sciences (December, 5th, 2014), Zagreb (Croatia), 2014, the collection of scientific papers, p. 163.

References

1. The European charter for small enterprises, approved by EU leaders at the Feira European Council on 19–20 June 2000 [Internet]. – Available from: <http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/files/charter/docs/charter_pl.pdf>
2. Syzonenko, V. O. (2004) The formation and development of national business systems: theoretical and methodological aspects and mechanisms of realization. Kyiv: Vydavnycho-poligraf. tsentr «Kyivskyy universytet», 229 p.
3. Bila, S. O., Shevchenko, O. V., Kushnir, M. O. et al. (2013) Stimulating of economic growth at local level. Kyiv: NISD, 54 p.
4. Kuklinova, T. V. (2007) The development of SMEs: issues of analysis and efficiency. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*, 4, vol. 1 (94), pp. 193–196.
5. Kuklinova, T. V. (2008) The efficiency of activities and incentives for SMEs development. The efficiency of restructured economic systems: problems and factors of increasing. Odessa: Atlant, 297 p.
6. Kuklinova, T. V. (2010) Features of financial support of SMEs in crisis. *Osvita ta nauka v umovah hlobalnyh vyklykiv: proceedings of III International. scient.-pract. conf.* Simferopol-Sudak, pp 178–181.
7. On approval of the Concept of National program for the development of small and medium enterprises in 2014–2024. The Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine from 28.08.2013 № 641-p. [Internet]. Available from: <<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/641-2013-p>>
8. Zhuk, V. I. Regarding the efficiency of support and prospects for the development of small business in regions [Internet]. Available from: <<http://www.niss.gov.ua/articles/903/>>
9. Multiannual financial framework. [Internet]. Available from: http://ec.europa.eu/budget/mff/figures/index_en.cfm
10. Finagina, O. V., Pryamuhina, N. V. (2014). Peculiarities of Foresight methodology and its use in national and regional governance. *The Scientific Association of Economists and Lawyers «Fundacio»: Zagreb's International Conference on Law and Social Sciences (Croatia)*, p. 163.

Oksana Novitska

**TOOLS FOR THE PROMOTION OF SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES
IN THE CONTEXT OF REGIONAL DEVELOPMENT**

Small and medium enterprises (SMEs) are the basis of the developed countries that's why their support and development are key priorities of economic development of successful countries. Their importance is due to a significant contribution to GDP and population employment, high innovation activity, resistance to economic crisis and the ability to quickly adapt to new economic conditions. Essential role of SMEs in socio-economic development of the state shows that existing problems in the sector should be quickly solved by creating necessary conditions for targeted stimulation of SMEs in regional market space.

The formation of regional economic development requires the establishment of SMEs as a valuable entity and strengthening of its market positions in a competitive environment. The need to create an effective system of financial support for SMEs, to improve tax system, information, personnel and innovative potential, which regulates business, is conditioned by the role of this sector in socio-economic development.

The trend of decline in GDP in Ukraine in recent years is conditioned by insufficient attention paid by the state to small and medium enterprises, underestimation of their role and significance, and lack of information about best practices of the use of tools to support and stimulate SMEs. Therefore, the problem of the development of SMEs and entrepreneurship remains a pressing one both in economic and social dimensions.

Keywords: tools, influence, stimulation, result, improvement.

Рецензенти: А. О. Ходжсян, д.е.н., в.о. заступника директора з наукової роботи Науково-дослідного економічного інституту Міністерства економічного розвитку і торгівлі України; О. В. Фінагіна, д.е.н., професор, Черкаський державний технологічний університет.